

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci

Lea Araminčić

**KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZEMA U HRVATSKOME
PRIJEVODU ZBIRKE EDGARA ALLANA POEA „CRNI MAČAK I
DRUGE PRIČE“ I ORIGINALNOJ ENGLESKOJ VERZIJI**

Diplomski rad

Rijeka, 2018.

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Hrvatski jezik i književnost - dvopredmetni studij i engleski jezik i književnost

Mentorica: prof. dr.sc. Marija Turk

Sumentorica: doc. dr. sc. Anita Memišević

Lea Araminčić

**KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZEMA U HRVATSKOME
PRIJEVODU ZBIRKE EDGARA ALLANA POEA „CRNI MAČAK I
DRUGE PRIČE“ I ORIGINALNOJ ENGLESKOJ VERZIJI**

Diplomski rad

Rijeka, 2018.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. FRAZELOGIJA I FRAZEM	2
2.1. Definicija frazema	4
2.2. Podrijetlo frazema	6
3. FRAZEMI U RAZLIČITIM FUNKCIONALNIM STILOVIMA	9
4. MOTIVACIJA ZA PISANJE DIPLOMSKOGA RADA	11
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	13
5.1. Cilj istraživanja i hipoteza	13
5.2. Faze istraživanja	14
6. KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZEMA IZ HRVATSKOGA PRIJEVODA I FRAZEMA I SLOBODNIH SVEZA RIJEČI IZ ORIGINALNE VERZIJE	16
6.1. Prikaz frazema iz hrvatskoga prijevoda pripovijesti „Crni mačak“	16
6.2. Prikaz frazema pronađenih u originalnoj verziji pripovijesti „Crni mačak“	18
6.3. Prikaz frazema iz hrvatskoga prijevoda pripovijesti „Pad kuće Usher“	19
6.4. Prikaz frazema pronađenih u originalnoj verziji pripovijesti „Pad kuće Usher“	22
6.5. Prikaz frazema iz hrvatskoga prijevoda pripovijesti „Krabulja crvene smrti“	25
6.6. Prikaz frazema pronađenih u originalnoj verziji pripovijesti „Krabulja crvene smrti“	27
6.7. Kontrastivna analiza frazema i izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalnih verzija pripovjedaka	29
6.7.1. Kontrastivna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalne verzije pripovijesti „Crni mačak“	30
6.7.2. Kontrastivna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalne verzije pripovijesti „Pad kuće Usher“	32
6.7.3. Kontrastna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalne verzije pripovijesti „Krabulja crvene smrti“	34
7. DISKUSIJA	36
8. ZAKLJUČAK	40
9. SAŽETAK	42
10. SUMMARY	43
11. IZVORI I LITERATURA	44

1. UVOD

Ovaj diplomski rad ponudit će kontrastnu analizu frazema u hrvatskome prijevodu zbirke pripovjedaka „Crni mačak i druge priče“ američkoga književnika Edgara Allana Poea, koji djeluje u razdoblju romantizma, i u originalnoj engleskoj verziji pripovjedaka. Prije usporedbe frazema prema njihovome izrazu i sadržaju, odnosno značenju, u radu će se prikazati frazeologija i frazem kao njezina osnovna jedinica u kontekstu lingvističkih disciplina te podrijetlo frazema i njihova uporaba u različitim funkcionalnim stilovima standardnoga jezika. Zatim će biti riječi o motivaciji za pisanje rada, metodologiji i načinu istraživanja te postaviti hipotezu i istraživačka pitanja. Potom će se predstaviti kontrastivna analiza frazema u hrvatskome prijevode i u originalnoj verziji na engleskome jeziku. U središnjem dijelu diplomskoga rada, tj. u kontrastivnoj analizi, istražiti će se postoji li u originalnoj verziji engleski frazem na mjestu frazema u hrvatskome prijevodu i ako postoji, podudaraju li se frazemi leksemski i strukturno te javlja li se na mjestu hrvatskoga frazema slobodna ili manje slobodna veza riječi u engleskoj verziji i koliko su izrazi u engleskoj i hrvatskoj verziji značenjski podudarni. Nakon analize frazema predstaviti će se zaključci i pokazati koliko rezultati istraživanja odgovaraju početnoj hipotezi i istraživačkim pitanjima.

2. FRAZELOGIJA I FRAZEM

Frazeologija je grana lingvistike pri čemu sam naziv frazeologija potječe od dviju grčkih riječi, *phrasis*, sa značenjem izraza i *logos* sa značenjem riječi ili govora. (Fink-Arsovski 2002:5) Postoje dva moguća značenja riječi frazeologija. Prvo značenje podrazumijeva lingvističku disciplinu, odnosno znanost koja proučava izraze čvrste strukture iz jednoga ili više jezika dok drugo obuhvaća ukupnost frazema koji su raspoređeni i grupirani na temelju različitih kriterija, primjerice na temelju komponenti određenoga semantičkoga polja (Fink-Arsovski 2002:5). Tako iz prethodno navedenoga kriterija određenoga semantičkoga polja proizlazi podjela frazeologije primjerice na zoonimnu frazeologiju koja pokriva frazeme s nazivom životinje i somatsku frazeologiju koja obuhvaća frazeme s nazivom organa kao frazemskom sastavnicom. Prisutno je još nekoliko kriterija prema kojima se može izvršiti podjela frazeologije pa Željka Fink-Arsovski (2002), pozivajući se na Anticu Menac, navodi internacionalnu frazeologiju koja podrazumijeva internacionalne frazeme koji u prevedenom ili rjeđe u neprevedenom obliku postoje u više jezika nacionalnu frazeologiju koju čine frazemi svojstveni samo jednom jeziku i posuđenu frazeologiju koja obuhvaća frazeme-posuđenice prema kriteriju podrijetla i proširenosti upotrebe. Nadalje, autorica govori još o vremenskoj i prostornoj raslojenosti frazema kao o dvama kriterija prema kojima se može izvršiti podjela frazeologije. Tako prema kriteriju vremenske raslojenost frazeologija može biti arhaična, a prema područnoj raslojenosti dijalekatska i regionalna. Nakon što je prikazana definicija i podjela frazeologije, valja ukratko opisati razvoj i podrijetlo frazeologije te navesti Anticu Menac kao ključnu ličnost za razvoj hrvatske frazeologije.

Frazeologija relativno je nova disciplina, točnije jedna od mlađih grana lingvistike koja se počinje razvijati u drugoj polovini 20. stoljeća. Ruski lingvist Viktor

Vladimirovič Vinogradov ključna je ličnost za razvoj frazeologije. Vinogradov je 1947. godine objavio rad „Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku“ čime započinje izdvajanje frazeologije iz leksikologije (Fink- Arsovski 2002:6). Upravo se 1947. godina smatra godinom začetka frazeologije kao jedne od mlađih lingvističkih disciplina. Budući da je Vinogradov lingvist ruske nacionalnosti, Rusija, točnije tadašnji Sovjetski savez poima se kao ishodište frazeologije, iz kojeg se navedena jezična grana proširila i na ostale slavenske zemlje (Fink-Arsovski 2002:6). Njezin brzi razvoj zahvatio je i Hrvatsku. Za razvoj hrvatske frazeologije važna je Antica Menac, koja je 70-ih godina 20. stoljeća utemeljila Zagrebačku frazeološku školu okupivši skupina suradnika, ponajprije rusiste jer je sama Menac rusistica te uspješno primijenivši teorijsku osnovu ruske frazeologije na hrvatsku (Fink-Arsovski 2002:6).

2.1. Definicija frazema

Antica Menac (2006) navodi kako se pojedina riječ povezuje s drugim riječima, pritom tvoreći sveze riječi koje prema značenju mogu biti slobodne i neslobodne (frazološke). Izraz frazem vezuje se uz frazeološke sveze riječi. Frazem je osnovna jedinica frazeološkoga jezičnog sustava (Menac 2006:11). Željka Fink-Arsovski (2002) opisuje kako frazem mora sadržavati najmanje dvije sastavnice, a cjelovitost i čvrsta struktura njihova su glavna obilježja. Budući da frazem karakterizira čvrsta struktura, on ne nastaje u govornome činu, već je jedinstvena cjelina koja je govorniku unaprijed zadana, odnosno govornik bira gotovu strukturu, a ne sastavnice (Menac 2006:9).

Sljedeće važno obilježje frazema jest slikovitost koja se nalazi u semantičkome talogu ili dubinskoj strukturi frazema (Fink-Arsovski 2002:6). Upravo slikovitost i semantički talog pomažu pri spoznavanju značenja frazema. Oni su obično vezani uz proces nastanka frazema. Frazem obično potječe od slobodne sveze riječi koja se desemantizira. Drugim riječima, leksičke se sastavnice desemantiziraju i prolaze postupak u kojemu sve ili neke leksičke sastavnice gube primarno značenje i poprimaju preneseno značenje, odnosno riječi ili leksemi mijenjaju značenjski status i postaju frazeološke komponente (Fink-Arsovski 2002:7). Navedeni proces nastanka frazema odvija se u dvjema fazama ili etapama. Kako navodi Željka Fink-Arsovski (2002), u prvoj etapi dolazi do semantičkoga pražnjenja unutar frazema, a u sljedećoj frazem poprima novo značenje. Autorica upravo drugu etapu naziva desemantizacijom, koja može obuhvatiti određene ili sve sastavnice. Nadalje, tijekom postupka desemantizacije u dubinskoj strukturi frazema i dalje ostaje pohranjena slika, slikovna poruka ili semantički talog, koja oblikuje značenje frazema te pomaže pri dekodiranju, odnosno prepoznavanju značenja frazema (Fink-Arsovski 2002: 7).

Postoje dvije razine desemantizacije: potpuna i djelomična. Potpuna desemantizacija podrazumijeva semantičku preobliku svih sastavnica frazema, odnosno frazeološko se značenje izražava na nov, drugačiji način te se pri otkrivanju značenja frazema ne služimo ni jednom njegovom sastavnicom (Fink-Arsovski 2002:7). U djelomičnoj desemantizaciji, na što sam naziv upućuje, samo je dio sastavnica frazema izgubio primarno značenje. Fink-Arsovski (2002) navodi kako se upravo sastavnicama na kojima desemantizacija nije provedena služimo pri upotrebi i određivanju značenja frazema. Iz navedenih oblika desemantizacije proizlazi podjela frazeologije na frazeologiju u užem i širem smislu. Frazeologiju u širem smislu čine ustaljeni izrazi na kojima se provedla nulta desemantizacija, stoga njih ne karakterizira slikovitost, ekspresivnost i konotativnost, već ustaljenost, čvrsta struktura i cjelovitost. Imeničke sveze riječi koje se koriste u terminologiji primjer su takvih sveza riječi (Fink-Arsovski 2002:7). Autorica navodi izraz *crna burza* kao primjer takvih imeničkih sveza. Glagolski izrazi čine još jedan tip sveza riječi na kojima je provedena nulta desemantizacija. Takvi glagolski izrazi često se upotrebljavaju u administrativnom i publicističkom stilu (Fink-Arsovski 2002:8). Nadalje, navodi kako je kod takvih izraza došlo do semantičkoga pražnjenja glagola dok imenica pomaže pri prepoznavanju i kodiranju frazeološkoga značenja. Autorica bilježi *uzeti/ uzimati u obzir* kao jedan od primjera takvih glagolskih oblika koji su prisutni u administrativnom i funkcionalnom stilu.

2.2. Podrijetlo frazema

U prethodnome poglavlju i potpoglavlju predstavljene su definicije frazeologije i frazema. Ovdje će se ukratko prikazati podrijetlo frazema.

Kao što je već navedeno, frazem je neslobodna sveza riječi koja je u govornome činu unaprijed zadana te nastaje desemantizacijom slobodne sveze riječi u kojoj su sastavnice izgubile primarno značenje, odnosno semantički se prazne. Kod frazema često je nepoznata motivacija njihova nastanka te su za objašnjenje njihova značenja važne i ostale znanosti poput folkloristike, povijesti, geografije ili etnografije (Turk 1994:38). Nadalje, frazemi često upućuju na povijest, kulturu, običaje i svjetonazor naroda od kojih potječu pa se nazivaju nacionalni frazemi. Oni mogu sadržavati osobno ime, toponim ili povijesni događaj, što ukazuje na njihov nacionalni karakter (Turk 1994:38). Nadalje, takvi su frazemi motivacijski neprozirni te Turk (1994) navodi frazem *pozvati crnu Maricu* kao jedan od primjera nacionalnih frazema kojemu se značenje ne može dekodirati na temelju značenja pojedinih sastavnica. Nacionalni karakter frazema očituje se i u sastavnicama koje ne postoje u leksičkome fondu jezika (Turk 1994:38). Takav primjer frazema u hrvatskome jeziku jest frazem *ni bu ni mu* u kojemu sastavnice *bu* i *mu* ne postoje kao samostalni leksemi.

Kao što je rečeno, osobno ime ukazuje na nacionalni karakter frazema pa tako postoje domaći frazemi i frazemi stranoga podrijetla (Turk 1994: 38), npr. Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba. Turk (1994) opisuje kako domaći frazemi iskazuju domaće društvene okolnosti, zbivanja i prilike navodeći frazem *jak kao Likota* kao jedan primjer domaćih frazema. Frazemi stranoga podrijetla primaju se u izravnom ili neprevedenom i u kalkiranom ili prevedenom obliku (Turk 1994:39). Neprevedeni frazemi ostaju u izvornome obliku te se njihova

upotreba ograničava na određena funkcionalno-stilistička područja (Turk 1994: 39). Takav primjer frazema jest frazem *corpus delicti* koji se vezuje uz pravo. Kada je riječi o frazemima koji se primaju u prevedenom obliku, oni pri kalkiranju moraju zadovoljiti sljedeće uvjete:

1. semantička podudarnost u jeziku primaocu i pretpostavljenom jeziku davaocu
2. potpuna ili bar velika podudarnost u izrazu obaju jezika
3. kulturno-povijesne mogućnosti preuzimanja
4. jezik davalac i jezik posrednik (Turk 1994:39)

Turk (1994) navodi kako su velika strukturalna podudarnost i semantička istovjetnost dvije glavne pretpostavke za kalkiranje te postoji nekoliko skupina općeeuropskih frazema koji zadovoljavaju dvije navedene pretpostavke i prisutni su u većini europskih jezika:

1. frazemi biblijskoga podrijetla i uopće kršćanskog karaktera
2. općeeuropski frazemi motivirani mitološkom ličnošću, povijesnom ličnošću ili događajem
3. općeeuropski frazemi- izreke poznatih ličnosti s univerzalnom i u određenim okolnostima primjenjivom porukom
4. frazemi s općim značenjem, potvrđeni u europskim jezicima, ali im je ishodište nepoznato
5. frazemi koji se koriste u ekonomiji i politici, poznato je iz kojega su jezika proizašli kao i njihov tvorac. Takvi frazemi brzo se šire sredstvima javnoga priopćavanja (Turk 1994:40-42).

Turk (1994) navodi frazem *nevjerni Toma* kao hrvatski primjer prve skupine frazema pritom navodeći frazeme *doubting Thomas* i *ein ungläubiger Thomas* kao njegove engleske i njemačke ekvivalente. Autorica kao hrvatski primjer druge skupine frazema spominje frazem *Ahilova peta* i frazem *one's Achilles heel* kao njegov engleski ekvivalent. Za treću skupinu frazema navodi se hrvatski frazem *biti ili ne biti* te njegov engleski ekvivalent *to be or not to be* dok je za četvrtu skupinu naveden hrvatski frazem *probiti led* i njegov engleski ekvivalent *break the ice*. Autorica u petoj skupini frazema spominje hrvatski frazem *odljev mozgova* i njegov engleski ekvivalent *brain drain*.

3. FRAZEMI U RAZLIČITIM FUNKCIONALNIM STILOVIMA

U poglavlju koje predstavlja definiciju frazema navodi se i frazeologija u širem smislu. Mihaljević i Kovačević (2006) objašnjavaju razliku između frazeologije u užem i frazeologije u širem smislu. Frazeologiju u užem smislu čine frazemi koji ne nastaju u govornome procesu, već se govornici njima služe u gotovome obliku koji se ustalio dugom uporabom. Frazeologija u širem smislu obuhvaća izraze u kojima nije došlo do potpune desemantizacije sastavnica, stoga autorice navode kako se u frazeologiju u širem smislu ubrajaju i znanstveni nazivi poput *sive ekonomije* i izrazi u procesu frazeologizacije poput žurnalizama (*okititi se olimpijskom medaljom*). Mihaljević i Kovačević (2006) navode kako se u književnoumjetničkome stilu pojavljuju i frazemi u užem smislu i frazemi u širem smislu. Nadalje, autorice objašnjavaju kako se u razgovornome funkcionalnome stilu upotrebljavaju žargonski frazemi koji nisu svojstveni razgovornome stilu standardnoga jezika. Budući da žargon ulazi u širu upotrebu, u žargonskoj frazeologiji javljaju se sljedeće promjene i mogućnosti:

1. žargonski frazem nadrastao je vlastitu uporabnu skupinu, proširio se razgovornim stilom i danas je poznat širokom krugu korisnika, npr. biti u bedu
2. žargonska sastavnica još je uvijek prepoznatljiva u frazemu, ali se može zamijeniti i nekom općepoznatom sastavnicom bez gubitka značenja ili promjene značenja i ima stilsko ograničenje, npr. pljunuti/ pljuvati komu u lice
3. žargonski frazemi i dalje ostaju unutar ograničene korisničke skupine, npr. popiti peglu (Mihaljević, Kovačević 2006:4)

Žargonski frazemi mogu se uklopiti u razgovorni stil standardnoga jezika jer su poznati većini govornika zajednice ili mogu nestati zbog svoje neprihvaćenosti, neasocijativnosti ili prevelike individualizacije u tvorbi (Mihaljević, Kovačević

2006:5). Kada je riječ o upotrebi frazema u publicističkome stilu, njihova su glavna obilježja izražajnost i specifičnost izraza s ciljem privlačenja gledatelja ili čitatelja (Mihaljević, Kovačević 2006:6). U publicističkome stilu često je aludiranje na frazem pri čemu se originalni frazem ne navodi u cijelosti (Mihaljević, Kovačević 2006:7). Frazemi u širem smislu svojstveni su administrativnome i znanstvenome stilu. Autorice navode kako se frazemi koji se upotrebljavaju u znanstvenome stilu još nazivaju i stručnojezični frazemi i frazeološki nazivi ili termini. Primjer takvih frazema jest izraz *crna rupa* koja ima obilježja stabilnosti, idiomatičnosti, ekspresivnosti i slikovitosti (Mihaljević, Kovačević 2006:12). Mihaljević i Kovačević (2006) objašnjavaju kako na izrazima kao što je *crna rupa* provodi metaforizacija, stoga se oni upotrebljavaju i u prenesenome značenju te se javljaju s novim značenjem i u slobodnijim funkcionalnim stilovima. Time se uporaba frazeoloških naziva ili termina ne ograničava na pojedina područja i struke.

4. MOTIVACIJA ZA PISANJE DIPLOMSKOGA RADA

Ovaj se diplomski rad jednim dijelom oslanja na završni rad „Frazemi u hrvatskome prijevodu zbirke „Crni mačak i druge priče“ Edgara Allana Poea“, zbirke koja sadržava jedanaest sljedećih Poeovih pripovijesti iz različitih faza njegova književnoga stvaralaštva: „Crni mačak“, „Pad kuće Usher“, „Umorstva u Morgue Rue“, „Zagonetni slučaj Marie Roget“, „William Wilson“, „Čovjek svjetine“, „Jama i njihalo“, „Krabulja crvene smrti“, „Mellonta Tauta“, „U škripcu“ i „Zloduh nastranosti“. U ovom se diplomskom radu daje kontrastivna analiza frazema u hrvatskome prijevodu zbirke, točnije u trima pripovijestima iz zbirke i njihovim originalnim verzijama na engleskome jeziku. No, kako je riječ o frazemima iz književnih djela, tako se može zaključiti da se diplomski rad nalazi na razmeđu područja jezika i književnosti te hrvatskoga i engleskoga jezika. Nadalje, za ovaj diplomski rad može se reći da sjedinjuje frazeologiju kao granu lingvistike i jezična obilježja književnoga stvaralaštva Edgara Allana Poea, pri čemu valja naglasiti kako je Poe začetnik detektivske priče te sažetost izraza, objektivnost i znanstvenost glavne su odlike njegova književnoga jezika¹. Kao glavna motivacija za pisanje ovoga diplomskoga rada poslužila je želja za daljnjom analizom rezultata prethodno spomenutoga završnoga rada koji je na frazemima pronađenima u Poeovoj zbirci pripovjedaka izvršio je strukturnu podjelu na fonetske riječi, zavisne frazemske sintagme koje se dijele u imeničke, glagolske, pridjevske i priložne, nezavisne frazemske sintagme, frazemske polysloženice te frazemske rečenice.

¹ Jezična obilježja Poeova književnoga jezika i stvaralaštva preuzeta su iz članka iz knjige „Čitanka iz stranih književnosti 2“ Nevenke Košutić Brozović na str. 67, Školska knjiga, Zagreb, 1990.

U završnome radu pronađen je velik broj frazema, točnije sedamdeset i četiri frazema od čega tri frazema čine fonetske riječi, šest frazemskih rečenica kao i šest frazemskih polusloženica. Najveći dio pronađenih frazema čine frazemske sintagme, točnije glagolske i imenske, pa je završni rad potvrdio tvrdnju Antice Menac kako su glagolske i imeničke frazemske sintagme najčešći oblici frazema. Ovaj diplomski rad zanima se za strukturu i značenje frazema u originalnoj verziji pripovijesti nastaloj na engleskome jeziku u 19. stoljeća. Glavna motivacija za pisanje rada jest strukturna i značenjska usporedba frazema u hrvatskome prijevodu i engleskoj verziji pripovijesti. Budući da završavam dvopredmetni diplomski studij engleskoga jezika i književnosti te hrvatskoga jezika i književnosti, ovaj rad objedinjuje moja oba područja zanimanja i studiranja, što je poslužilo kao dodatna motivacija za nastavak završnoga rada dovodeći ga u poveznicu s područjem engleskoga jezika i književnosti.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Cilj istraživanja i hipoteza

U ovome poglavlju pojasnit će se: cilj istraživanja, početna hipoteza, faze istraživanja, podjela hrvatskih frazema i engleskih izraza nađenih u originalnim verzijama pripovjedaka u dvije skupine i podskupine, te navesti literatura koju se koristilo pri analizi značenja i strukture hrvatskih frazema i engleskih izraza. Prije nego što se krene na samu strukturnu i značenjsku usporedbu frazemskih izraza u objema verzijama, valja naglasiti kako engleski i hrvatski jezik nikad nisu bili u izravnome jezičnome dodiru za razliku od njemačkoga, talijanskoga ili mađarskoga jezika s kojima je hrvatski stoljećima u izravnome jezičnom dodiru. Turk (2013) navodi kako engleski izravno utječe na hrvatski jezik u drugoj polovini 20. stoljeća kao posljedica globalizacije i industrijalizacije te kako su kozmetička industrija, politika i društveni život, turizam, glazbena i zabavna industrija, ekonomija te informatička industrija područja hrvatskoga jezika na koja je engleski izvršio utjecaj, stoga može se zaključiti kako engleski na hrvatski jezik utječe samo kao globalni jezik. Cilj istraživanja, odnosno diplomskoga rada bio je utvrditi nalaze li se u originalnoj verziji pripovjedaka kao i u hrvatskome prijevodu frazemi ili slobodne sveze riječi te koliko se izrazi u objema verzijama strukturno i značenjski podudaraju. Uzimajući sve navedeno u obzir dolazimo do hipoteze diplomskoga rada koja glasi da u originalnoj verziji triju pripovjedaka neće biti frazema koji bi leksički ili strukturno odgovarali hrvatskim frazemima.

5.2. Faze istraživanja

Rad se odvijao u nekoliko faza:

1. Izbor hrvatskih prijevoda triju pripovjedaka s najvećim brojem frazema iz prethodno spomenutoga završnog rada – na temelju strukturne analize frazema provedene u završnome radu izabrane su tri pripovijetke s najvećim brojem nađenih frazema koji su provjereni u rječniku „Hrvatski frazeološki rječnik“ Antice Menac, Željke Fink-Arsovski i Radomira Venturina. Pripovijetke s najvećim brojem frazema su: „Crni mačak“, „Pad kuće Usher“ i „Krabulja crvene smrti“. Hrvatski prijevodi pripovjedaka sadrže: „Crni mačak“ - sedam frazema, „Pad kuće Usher“ – trinaest frazema i „Krabulja crvene smrti“ također sedam frazema. Pretpostavka je da veća građa jamči vjerodostojnije rezultate istraživanja.

2. Pronalazak izraza u originalnim verzijama triju pripovjedaka na mjestu hrvatskih frazema – ova faza rada nudi odgovor na pitanje koji se izraz nalazi u originalnoj verziji na mjestu frazema u hrvatskome prijevodu

3. Kontrastivna analiza hrvatskih frazema i izraza u originalnoj verziji – ova faza uključuje podjelu izraza u dvije osnovne skupine koje se strukturno i značenjski analiziralo:

a) frazemi i u prijevodu i u originalu

b) frazemi u prijevodu i nefrazemski izrazi u originalu.

Prva skupina je zatim podijeljena u tri podskupine: podudarne strukture i značenja, nepodudarne strukture i nepodudarna značenja. Druga je skupina podijeljena u dvije podskupine: frazem ima jednako ili slično značenje i frazem nema značenje koje je u originalu izraženo nefrazemom. Za strukturnu analizu engleskih frazema poslužila je knjiga „English Idioms in Use“ autora Michaela McCathyja i Felicity O' Dell, a značenje se provjeravalo na internetskim stranicama i rječnicima „Idioms by The Free Dictionary“ „Macmillan Dictionary“ i „Collins English Dictionary“, stoga pojašnjenja engleskih izraza funkcioniraju kao hrvatske parafraze engleskih definicija s navedenih stranica.

U sljedećem dijelu diplomskoga rada slijedi prikaz hrvatskih frazema, njihovo značenje i uporaba u kontekstu pripovjedaka, zatim prikaz frazema i slobodnih sveza riječi u engleskoj verziji, njihovo značenje i uporaba u kontekstu pripovjedaka te strukturna i značenjska analiza izraza u objema verzijama prema prethodno navedenim skupinama i podskupinama te diskusija u kojoj se detaljno komentira rezultate istraživanja.

6. KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZEMA IZ HRVATSKOGA PRIJEVODA I FRAZEMA I SLOBODNIH SVEZA RIJEČI IZ ORIGINALNE VERZIJE

6.1. Prikaz frazema iz hrvatskoga prijevoda pripovijesti „Crni mačak“

- **olakšati dušu** (ispovjediti se *kome*, izjadati se *kome*)

*Zaista bih bio bezuman da to očekujem u slučaju gdje mi i sama ćutila odbacuju vlastito svjedočenje. A ipak, lud nisam- i vrlo je sigurno da ne sanjam. Ali sutra mi je umrijeti, i danas želim **olakšati sebi dušu**.*

- **iz dana u dan ili dan za danom** (svakim danom, neprekidno/ o stalnom pojačavanju intenziteta čega)

*Neumjerenosti u pilu-pretrpjela (stid me i priznati) korjenitu promjenu nagore. Postajao sam **iz dana u dan** mrzovoljniji, razdražljiviji, bezobzirniji prema tuđim čuvstvima.*

- **smrtni grijeh** (težak prijestup, velika (neoprostiva) pogreška)

*Jednog jutra, posve hladnokrvno, nabacih mu omču oko vrata i objesih ga o granu nekog drveta-objesih ga dok su mi suze u očima curkom curile iz očiju, s najgorčim kajanjem u srcu-objesih ga zato što sam znao da me voli, i zato što sam znao da se nije ničim o mene ogriješio-objesih ga zato što sam znao da time činim grijeh-**smrtni grijeh** koji će toliko ugroziti besmrtnu mi dušu da će se naći-ako je to uopće moguće-izvan dosega beskrajnog milosrđa Najmilosrdnijeg i Najstrašnijeg Boga.*

- **ostaviti/ostavljati traga (trag)** (na (u) *komu*, na (u) *čemu*-ostaviti/ostavljati određene posljedice na *kome*, na *čemu*, usjeći se/ usijecati se u čije pamćenje, snažno se dojmiti *koga*)

Premda sam tako spremno objasnio svom razumu, ako ne u cijelosti i svojoj savjesti, začudnu činjenicu koju sam netom iznio, ona je ipak ostavila dubokog traga u mojoj mašti.

- **biti slika i prilika** *koga, čega* (biti veoma sličan *komu, čemu*)

Sad sam zaista zapao u tolik čemer da je to prelazilo običan ljudski jad. A jedna nijema životinja-koje sam sudruga nisko umorio-jedna nijema životinja da pričinja meni-meni, čovjeku, stvorenom na sliku i priliku Velikoga Boga-toliko nepodnošljiva jada!

- **spavati snom pravednika** (mirno (bezbrizno) spavati, imati miran san)

Ni jedan mišić nije mi zatreptao. Srce mi je udaralo mirno, kao u čovjeka koji sniva snom pravednika.

- **amo-tamo ili tamo-amo** (u raznim pravcima (smjerovima), čas na jednu, čas na drugu stranu)

Koračao sam s kraja na kraj podruma. Prekrstio sam ruke na grudima i lagodno šetao amo-tamo.

6.2. Prikaz frazema pronađenih u originalnoj verziji pripovijesti „Crni mačak“

- **day by day** (svakodnevno, svaki dan)

*Our friendship lasted, in this manner, for several years, during which my general temperament and character— through the instrumentality of the Fiend Intemperance—had (I blush to confess it) experienced a radical alteration for the worse. I grew, **day by day**, more moody, more irritable, more regardless of the feelings of others.*

.

- **to make an impression on/ upon somebody** (ostaviti traga ili trag *na nekome ili nečemu*, dojmiti se *nekoga*)

*Although I thus readily accounted to my reason, if not altogether conscience, for the startling fact just detailed, it did not the lass fail **to make a deep impression upon** my fancy.*

- **to and fro** (kretati se naprijed-nazad)

*I walked the cellar from end to end. I folded my arms upon my bosom, and roamed easily **to and fro**.*

6.3. Prikaz frazema iz hrvatskoga prijevoda pripovijesti „Pad kuće Usher“

- **uhvatiti se/ hvatati se ukoštac s kim, s čim** (započeti/ započinjati odlučnu borbu s kim, s čim, oštro se sukobiti/ sukobljavati s kim, s čim)

*Što me to-zastadoh na časak da razmislim-što me to toliko obespokojilo u kontemplaciji kuće Usherovih? Bila je to posve nerješiva tajna; niti se mogoh **uhvatiti ukoštac** sa sjenama iz mašte, koje nahrupiše na me, zadubljenog u misli.*

- **drugim riječima** (malo drugačije rečeno, da se drugačije izrazim, zapravo)

*Bio sam saznao, isto tako, i veoma značajnu, činjenicu da obiteljsko stablo Ushera, iako je prebrodilo tolike vjekove, nije ni u jednom razdoblju izbacilo nikakav trajni ogranak; **drugim riječima**, da se cijela obitelj nasljeđuje po izravnoj liniji potomstva, i da je uvijek, uz sasvim nevažne i sasvim privremene varijacije, tako i opstajala.*

- **pao je (pružio se i sl.) koliko je dug i širok tko** (ispružio se u padu tko, pao je cijelim tijelom tko, pao je svojom dužinom tko)

*Na moj ulazak, Usher je ustao s divana, gdje je ležao, **ispružen koliko je dug i širok**, i pozdravio me sa živahnom toplinom ,koja je u sebi krila, kao što u prvi čas pomislih, nešto od pretjerane srdačnosti- od prevladanog napora svjetskg čovjeka koji je ennuye.*

- **baciti pogled na koga, na što** (površno (letimično) pogledati koga, što)

*Do sada se uporno i uspješno borila protiv tlačiteljske bolesti, i nije se dala za stalno oboriti u postelju; ali, kad se približila večer mog dolaska u kuću, podlegla je (kako mi je te noći rekao njen brat s neizrecivim nemiro) rušilačkoj snazi razorna neprijatelja; saznah da će **pogled što sam ga uspio baciti na njenu osobu** biti vjerojatno posljednji koji će mi se pružiti-da tu gospu, barem dok je živa, nećemo više vidjeti.*

- **uzeti/ uzimati u obzir što** (uzeti/ uzimati što u razmatranje, promisliti/ promišljati o čemu prije nego se prihvati ili odbaci što)

*Na takvu odluku brata je navelo (tako mi reče) to što je morao **uzeti u obzir** neobično svojstvo bolesti preminule, stanovite nametljive i radoznale upite njenih liječnika, kao i udaljeni i izloženi položaj obiteljskog ukopišta.*

- **u najbolju ruku** (u najboljem slučaju, najviše, maksimalno)

*Neću poricati da ja, kad sam se prisjetio zloćudna lica osobe što sam je bio upoznao na stubištu onoga dana kad stigoh u kuću, nisam imao želje da se usprotivim toj, kako držah, **u najbolju ruku** tek bezazlenoj, i ni u kojem slučaju neprirodnoj, mjeri opreza.*

- **ni u kom (kojem) slučaju** (nikako, nipošto, nikad)

*Neću poricati da ja, kad sam se prisjetio zloćudna lica osobe što sam je bio upoznao na stubištu onoga dana kad stigoh u kuću, nisam imao želje da se usprotivim toj, kako držah, **u najbolju ruku** tek bezazlenoj, i **ni u kojem slučaju** neprirodnoj, mjeri opreza.*

- **privući/ privlačiti čiju pozornost (pažnju)** (zainteresirati koga, postati/ postajati zanimljiv komu)

*Napadna sličnost između brata i sestre sada je prvi put **privukla moju pažnju**; a Usher, pogađajući možda moje misli, promrmljao je nekoliko riječi, iz kojih sam razabrao da su on i pokojnica bili blizanci, i da su između njih oduvijek postojala suosjećanja jedva objašnjive naravi. (str. 31)*

- **u cvijetu mladosti** (u najljepše doba mladosti)

*Bolest, koja je pokopala ovu gospu **u cvijet mladosti**, ostavila je, kao što obično biva u svim bolestima isključivo kataleptičkog značaja, privid jedva primjetnog rumenila na njenim grudima i licu, i onaj upadljivi zaostali osmijeh na usnama koji je tako stravičan u smrti.*

- **ovamo-onamo** (u svim smjerovima, na sve strane)

*Nastojah se uvjeriti kako mnogo, ako ne i sve, od onog što osjećam potječe od zavodničkog utjecaja sumornog sobnog pokućstva-tamnih i otrcanih zastora koji su se, prisiljeni na pokret dahom oluje što se podiže, grčevito ljuljali **ovamo-onamo** po zidovima, i neprijazno šušтали oko posteljnih ukrasa.*

- **gore-dolje** (u raznim pravcima (smjerovima), čas na jednu,čas na drugu stranu, bez određena cilja)

*Svladan žestokim osjećajem groze, neobjašnjive ali i nepodnošljive, na brzinu navukoh odjeću(jer sam slutio da za mene neće više biti sna te noći) i pokušah se trgnuti iz žalosnog stanja u koje sam zapao, žurno koračajući **gore-dolje** odajom.*

- **izgubiti/ gubiti živce** (izgubiti/ gubiti strpljenje, ne moći se suzdržati/ suzdržavati, uzrujati se/ uzrujavati se, izbežumiti se/ izbežumljivati se)

Izgubivši sasvim živce, skočio sam na noge; ali odmjereno se Usherovo ljuljanje nije poremetilo. Pohitah do stolice na kojoj je sjedio.(str. 37)

- **u (za) tili čas** (u pravom trenutku, u pravo vrijeme)

*A sada-noćas-Ethelred-ha!ha!-provaljivanje pustinjakovih vrata i zmajev samrtni krik, i zveket štita!-treba reći radije: raspadanje njena lijesa, škripa željeznih šarki njena zatvora i njeno bauljanje u pobakrenom hodniku podruma! O kamo mi je uteći? Zar ona neće stići ovamo **u tili čas**?*

6.4. Prikaz frazema pronađenih u originalnoj verziji pripovijesti „Pad kuće Usher“

● **in other words** (drugim riječima)

*I had learned, too, the very remarkable fact, that the stem of the Usher race, all time- honored as it was, had put forth, at no period, any enduring branch; **in other words**, that the entire family lay in the direct line of descent, and had always, with very trifling and very temporary variation, so lain.*

● **at best** (u najboljem slučaju)

*I will not deny that when I called to mind the sinister countenance of the person whom I met upon the staircase, on the day of my arrival at the house, I had no desire to oppose what I regarded as **at best** but a harmless, and by no means an unnatural precaution.*

● **by no means** (ni u kojem slučaju, ni pod kojim uslovom)

*I will not deny that when I called to mind the sinister countenance of the person whom I met upon the staircase, on the day of my arrival at the house, I had no desire to oppose what I regarded as at best but a harmless, and **by no means** an unnatural precaution.*

● **to and fro** (kretati se u različitim smjerovima; naprijed- nazad)

*I endeavored to believe that much, if not all of what I felt, was due to the bewildering influence of the gloomy furniture of the room—of the dark and tattered draperies, which, tortured into motion by the breath of a rising tempest, swayed fitfully **to and fro** upon the walls, and rustled uneasily about the decorations of the bed.*

● **to and fro** (kretati se u različitim smjerovima; naprijed- nazad)

*Overpowered by an intense sentiment of horror, unaccountable yet unendurable, I threw on my clothes with haste (for I felt that I should sleep no more during the night), and endeavored to arouse myself from the pitiable condition into which I had fallen, by pacing rapidly **to and fro** through the apartment.*

6.5. Prikaz frazema iz hrvatskoga prijevoda pripovijesti „Krabulja crvene smrti“

- **preko < svake > mjere** (pretrpano, prekomjerno, iznad dopuštene granice, nepodnošljivo)

*Ali u zapadnoj ili crnoj odaji učinak odsjaja vatre, što je kroz krvavo obojena okna padao na crne zastore, bio je jezovit **preko svake mjere**, i pridavao je licima onih koji su ulazili toliko mahnit izraz da ih je malo bilo koji su se usuđivali stupiti u nju.*

- **prasnuti (udariti itd.) u smijeh** (glasno (u sav glas) se nasmijati)

*Ali, čim bi odjeci potpuno utihnuli, cijeli bi skup **prasnuo u veseo smijeh**, svirači bi se zagledali i nasmiješili, kao da im je smiješna bila vlastita uznemirenost i ludost, pa su se šaptom zaricali jedan drugome da iduće otkucavanje sata neće u njima izazvati slično uzbuđenje.*

- **imati oko za koga, za što** (imati razvijen dar zapažanja, dobro zamjećivati; imati razvijen osjećaj za lijepo, zapažati lijepe stvari)

***Imao je dobro oko** za boje i efekte. Nije mnogo držao do pomodnog jeftinog sjaja. Uvijek se zanosio smionim planovima, a zamisli su mu bile barbarski blistave.*

- **dupkom pun** (potpuno pun, puno do vrha, ispunjen do kraja)

*Međutim, te druge odaje bile su **dupkom pune** i u njima je grozničavo lupalo srce života. I pirovanje se vrtoglavo nastavljalo, sve dok sat nije počeo otkucavati ponoć. A tada glazba, kako reko,*

umukne, i plesači se prestadoše vrtjeti, i zavlada nekakvo nelagodno zatišje, kao i prije.

- **širi se (proširio se, pronio se, pronosi se) glas** <o kome, o čemu> (razglasilo se što o kome, o čemu, govori se što o kome, o čemu)

Ipošto se glas o tom došljaku šaptom posvuda pronio, iz cijelog se društva napokon diže nekakav žamor, gundanje, što izražavaše neodobravanje i čuđenje-pa napokon i stravu, užas i odvratnost.

- **od glave do pete ili od pete do glave** (a. pravi <pravcati>, istinski b. potpuno, sasvim, u cijelosti, u svemu, u svim pojedinostima)

*Bila je to visoka i suhonjava spodoba umotana **od glave do pete** u mrtvački pokrov. Krabulja koja mu je sakrivala lice toliko je nalikovala na lice ukočena mrtvaca da se i najpomnijim promatranjem teško mogla otkriti opsjena.*

- **jasno i glasno ili glasno i jasno** (otvoreno, bez uvijanja, potpuno jasno)

*Dok je to govorio, knez Prospero stajao je na istočnoj ili plavoj odaji. Njegove su riječi odjekivale **jasno i glasno** kroz svih sedam odaja- jer je knez bio odvažan i kršan čovjek, a glazba je na njegov mig bila umuknula.*

6.6. Prikaz frazema pronađenih u originalnoj verziji pripovijesti „Krabulja crvene smrti“

● **in the extreme** (potpuno, do granica mogućnosti)

*But in the western or black chamber the effect of the firelight that streamed upon the dark hangings through the blood-tinted panes, was ghastly **in the extreme**, and produced so wild a look upon the countenances of those who entered, that there were few of the company bold enough to set foot within its precincts at all.*

● **to have a fine (keen) eye for** (dobro zapažati detalje)

*He **had a fine eye for** colors and effects. He disregarded the decora of mere fashion. His plans were bold and fiery, and his conceptions glowed with barbaric lustre.*

● **from head to foot** (obuhvatiti cijelo tijelo)

*The figure was tall and gaunt, and shrouded **from head to foot** in the habiliments of the grave. The mask which concealed the visage was made so nearly to resemble the countenance of a stiffened corpse that the closest scrutiny must have had difficulty in detecting the cheat.*

●**loudly and clearly/loud and clear** (jasno i glasno; razgovijetno)

*It was in the eastern or blue chamber in which stood the Prince Prospero as he uttered these words. They rang throughout the seven rooms **loudly and clearly**, for the prince was a bold and robust man, and the music had become hushed at the waving of his hand.*

6.7. Kontrastivna analiza frazema i izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalnih verzija pripovjedaka

U ovome dijelu diplomskoga rada, nakon prikaza frazema i izraza u kontekstu hrvatskoga prijevoda i originalnih verzija pripovjedaka, slijedi kontrastna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza prema strukturi i sadržaju. Izraze se podijelilo u dvije skupine: prvu skupinu čine frazem i u hrvatskome prijevodu i originalnoj verziji pri čemu je prva skupina podijeljena u dvije podskupine u kojima se frazem i frazem i strukturno i značenjski podudaraju ili se frazem i frazem samo značenjski podudaraju dok drugu skupine čine frazem u hrvatskome prijevodu i nefrazemski izraz u originalnoj verziji. Druga skupina podijeljena je u dvije podskupine: prvu čine frazem i nefrazem koji imaju jednako ili slično značenje, a drugu frazemi u hrvatskome prijevodu nemaju značenje koje je u originalu izraženo nefrazemom. Navedena podjela izvršila se prema pripovijestima, točnije za frazemske i nefrazemske izraze iz svake pripovijetke pojedinačno. Prije same usporedbe izraza valja navesti strukturnu podjelu engleskih frazema. Autori Michael McCarthy i Felicity O' Dell u knjizi „English Idioms in Use“ engleske frazeme podijelili su u nekoliko skupina prema strukturi:

1. glagol i objekt i dopuna objekta ili glagol i objekt i priložna oznaka (*kill two birds with one stone*)
2. prijedložna fraza (*in the blink of an eye*)
3. složenica (*a bone of contention*)
4. usporedba (*as dry as a bone*)
5. binominalna fraza (*rough and dry*)
6. trinominalna fraza (*cool, calm and collected*)
7. rečenična fraza (*to cut a long story short*)³

³ Hrvatska podjela čini prevedenu parafrazu podjele autora na engleskome jeziku

6.7.1. Kontrastivna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalne verzije pripovijesti „Crni mačak“

Prva skupina izraza u kojoj su frazemi prisutni u objema verzijama:

1. **iz dana u dan ili dan za dan: day by day**
2. **ostaviti/ ostavljati traga (traga) (na (u) komu, na (u) čemu): to make an impression on/ upon somebody**
3. **amo- tamo ili tamo-amo: to and fro**

Prva podskupina prve skupine u kojoj se frazemi strukturno i značenjski podudaraju:

1. **ostaviti/ ostavljati traga (traga) (na (u) komu, na (u) čemu): to make an impression on/ upon somebody**-oba izraza po strukturi zauzimaju oblik glagolske frazemske sintagme, odnosno strukture glagol i objekt i dopuna objektu ili priložna oznaka
2. **iz dana u dan ili dan za dan: day by day**-hrvatski frazem zauzima oblik priložne frazemske sintagme u kojoj su sastavnice povezane prijedlogom, a u originalnoj oblik binominalne fraze

Druga podskupina prve skupine u kojoj se frazemi strukturno ne podudaraju:

1. **amo-tamo ili tamo-amo: to and fro**-hrvatski frazem zauzima oblik frazemske polusloženice, a u originalnoj verziji oblik binominalne fraze

Druga skupina izraza u kojoj se frazem nalazi u hrvatskome prijevode, a u originalnoj verziji frazema nema:

1. **olakšati dušu: to unburden one's soul**
2. **smrtni grijeh: deadly sin**

3. biti slika i prilika: in the image of

4. spavati snom pravednika: to slumber in innocence

Navedeni parovi frazemskih izraza u hrvatskome prijevodu i nefrazemskih izraza u originalnoj verziji čine prvu podskupinu druge skupine jer hrvatski frazemi izražavaju jednako ili slično značenje nefrazemskome engleskom izrazu. Hrvatski frazemi uglavnom se strukturno podudaraju pri čemu su hrvatski frazem *smrtni grijeh* i izraz *deadly sin* i strukturno i leksički potpuno podudarni. Frazemi *biti slika i prilika* i *spavati snom pravednika* strukturno su djelomično podudarni s nefrazemskih izrazima jer izraz *in the image of* sadrži dvije prijedložne fraze s glavnim sastavnicama *in* i *of* dok izraz *to slumber in innocence* sadrži jednu prijedložnu frazu *in innocence*.

U Crnome mačku nije pronađena druga podskupina druge skupine, odnosno nije pronađeno da hrvatski frazem ne nosi značenje koje je u originalnoj verziji iskazano nefrazemskim izrazom.

6.7.2. Kontrastivna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalne verzije pripovijesti „Pad kuće Usher“

Prva skupina izraza u kojoj su frazemi prisutni u objema verzijama:

1. **drugim riječima: in other words**
2. **ni u kom (kojem) slučaju: by no means**
3. **ovamo-onamo: to and fro**
4. **gore-dolje: to and fro**
5. **u najbolju ruku: at best**

U pripovijetki „Pad kuće Usher“ pronađeno je pet parova hrvatskih i engleskih frazema koji se značenjski podudaraju, ali se ne podudaraju strukturno, stoga parovi pripadaju drugoj podskupini prve skupine u kojoj frazemi imaju podudarno značenje, ali se strukturno ne podudaraju:

1. **drugim riječima: in other words**-u hrvatskome prijevodu prisutna je imenička frazemska sintagma, a u originalnoj verziji prijedložna fraza
3. **ni u kom (kojem) slučaju: by no means**-u hrvatskome prijevodu prisutna je imenička frazemska sintagma, a u originalnoj verziji prijedložna fraza iako oba frazema započinju prijedlogu pri čemu je u hrvatskome frazemu provedena tmeza
4. **ovamo-onamo: to and fro**-u hrvatskome prijevodu prisutna je frazemska polusloženica, a u originalnoj verziji binominalna fraza
5. **gore-dolje: to and fro**-u hrvatskome prijevodu prisutna je frazemska polusloženica, a u originalnoj verziji binominalna fraza
6. **u najbolju ruku: at best**-u hrvatskome prijevodu prisutna je imenička frazemska sintagma, a u engleskoj verziji prijedložna fraza

Druga skupina izraza u kojoj se frazem nalazi u hrvatskome prijevodu, a u originalnoj verziji frazema nema:

1. **uhvatiti se ukoštac: to grapple with**
2. **uzeti/ uzimati u obzir što: by consideration**
3. **baciti pogled na koga, na što: to obtain a glimpse**
4. **pao je (pružio se i sl.) koliko je dug i širok: at full length**
5. **privući/ privlačiti čiju pozornost/ pažnju: to arrest one's attention**
6. **u cvijetu mladosti: in the maturity of youth**
7. **izgubiti/ gubiti živce: to be (completely) unnerved**
8. **u (za) tili čas: anon**

Navedeni parovi frazemskih izraza u hrvatskome prijevodu i nefrazemskih izraza u originalnoj verziji ujedno čine i prvu podskupinu druge skupine u kojoj hrvatski frazemi izražavaju značenje podudarno značenju koje je izrečeno nefrazemskim izrazom u originalnoj verziji. U Padu kuće Usher nije potvrđena druga podskupina druge skupine jer frazemi i nefrazemski izrazi imaju podudarno, odnosno slično značenje. Frazem *uhvatiti se ukoštac* i frazalni glagol *to grapple with* strukturno se podudaraju jer oba su izraza glagolska, što vrijedi i za par *baciti pogled: to obtain a glimpse* te par *privući/ privlačiti čiju pozornost/ pažnju: to arrest one's attention*. Vremenski prilog *anon* iz originalne verzije u hrvatskome prijevodu izrečen je frazemom *u (za) tili čas*. Prijedložni izraz *at full length* u hrvatskome prijevodu izrečen je frazemsom rečenicom *pao je (pružio se i sl.) koliko je dug i širok*. Frazem *u cvijetu mladosti* po strukturi je imenička frazemska sintagma koja započinje prijedlogom. Nefrazemski izraz *in the maturity of youth* također započinje prijedlogom te se izrazi strukturno podudaraju.

6.7.3. Kontrastna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza iz hrvatskoga prijevoda i originalne verzije pripovijesti „Krabulja crvene smrti“

Prva skupina izraza u kojoj su frazemi prisutni u objema verzijama:

1. preko <svake> mjere⁴: **in the extreme**
2. **imati oko** za koga, za što: **to have a fine (keen) eye for**
3. **od glave do pete ili pete do glave: from head to foot**
4. **jasno i glasno ili glasno i jasno: loudly and clearly (loud and clear)**

Prva podskupina prve skupine u kojoj se frazemi podudaraju strukturno i značenjski:

1. **imati oko** za koga, za što: **to have a fine (keen) eye for**-obje verzije sadržavaju frazeme koje zauzimaju oblik glagolskih frazemskih sintagmi, točnije oblik glagol i objekt i dopuna objektu ili priložna oznaka u engleskoj verziji
2. **od glave do pete ili pete do glave: from head to foot**- hrvatski frazem po strukturi je prijedložna frazemska sintagma, a u engleskoj verziji također prijedložna fraza
3. **jasno i glasno ili glasno i jasno: loudly and clearly (loud and clear)**-u engleskoj verziji frazem zauzima oblik binominalne fraze, a u hrvatskome prijevodu prisutna je nezavisna frazemska sintagma koja kao i engleski frazem sadržava dva priloga koja su povezana sastavnim veznikom, stoga se može reći da se frazemi i strukturno podudaraju.

⁴ Riječ je o kvantitativnoj inačici jer ima fakultativni dio svake

Druga podskupina prve skupine u kojoj se frazemi strukturno ne podudaraju:

1. **preko <svake> mjere: in the extreme-** u hrvatskome prijevodu prisutna je imenička frazemska sintagma, a u originalnoj verziji prijedložna fraza, iako oba frazema započinju prijedlogom, ali u engleskome jeziku glavna je sastavnica prijedlog pa je cijeli izraz *in the extreme* po strukturi prijedložna fraza u koju je ukomponirana imenička fraza *the extreme*.

Druga skupina izraza u kojoj se frazem nalazi u hrvatskome prijevode, a u originalnoj verziji frazema nema:

1. **prasnuti (udariti) u smijeh: a light laughter at once pervaded (the assembly)**

2. **dupkom pun: to be (densely) crowded**

3. **širi se (proširio se, pronio se, pronosi se) glas <o kome, o čemu>: to spread around**

Navedena tri para frazemskih i nefrazemskih izraza ujedno predstavljaju i prvu podskupinu druge skupine u kojoj značenje hrvatskoga frazema odgovara značenju izrečenome nefrazemskim izrazom u originalnoj verziji pri čemu u Krabulji crvene smrti nije potvrđena druga podskupina druge skupine. U prvome paru nefrazemska rečenica iz originalne verzije u hrvatskome prijevodu izrečena je glagolskom frazemskom sintagmom *prasnuti (udariti) u smijeh* koji se po značenju djelomično podudaraju jer hrvatski frazem ukazuje na glasno smijanje, a o originalnoj verziji prisutan je pridjev *light* koji ukazuje na tiho smijanje. U trećemu paru engleski frazalni glagol u hrvatskome prijevodu ostvaren je frazemskom rečenicom te se strukturno ne podudaraju. U drugome paru hrvatski frazem i engleski nefrazemski izraz leksički se podudaraju ukazujući da je prostor sasvim popunjen.

7. DISKUSIJA

U svim trima pripovijestima provela se kontrastna analiza frazemskih i nefrazemskih izraza tako što se izraze iz pripovjedaka podijelilo u dvije skupine. Prvu skupinu čine frazemi u objema verzijama podijeljeni u dvije podskupine: frazemi su strukturno i značenjski podudarni te frazemi nisu strukturno podudarni. Drugu skupinu čine frazemi u hrvatskome prijevodu i nefrazemski izrazi u originalnoj verziji podijeljeni u dvije podskupine: prvu čine hrvatski frazemi koji značenjski odgovaraju nefrazemskome engleskome izrazu dok drugu čine hrvatski frazemi koji značenjski nisu podudarni s engleskim nefrazemskim izrazom. Druga podskupina nije potvrđena u diplomskome radu.

Građa diplomskoga rada sadržava dvadeset i sedam hrvatskih frazema te dvadeset i sedam engleskih frazemskih i nefrazemskih izraza od kojih sveukupno dvanaest parova čini frazeme i u hrvatskoj i engleskoj verziji koji se značenjski podudaraju pri čemu se pet parova podudara i značenjski i strukturno. U kontrastivnoj analizi par *uhvatiti se/ hvatati se ukoštac s kim, s čim: to grapple with* svrstan je u drugu skupinu u kojoj frazema u originalnoj verziji nema, ali to *grapple with* primjer frazalnoga glagola koji nosi preneseno značenje, za razliku od običnih glagola pa bi se frazalni glagol mogao uvjetno svrstati u frazeologiju u širem smislu koje su već prije spomenute u diplomskome radu prema idejama Željke Fink-Arsovski. Isto vrijedi i za par hrvatskoga frazema i nefrazemskoga izraza u originalnoj verziji *širi se (proširio se, pronio se, pronosi se) glas <o kome, o čemu>: to spread around* pri čemu je *to spread around* frazalni glagol. Ipak, ovaj rad nije svrstao frazalne glagole u frazeme. Ipak, treba se dotaknuti engleske lingvistike jer su frazalni glagoli engleska jezična činjenica. Oxford Advanced Learner's Dictionary (2010) definira frazalne glagole kao glagole koji se sastoje od dviju ili triju riječi.

Prva riječ uvijek je glagol nakon kojega slijedi ili prijedlog ili prilog. Za frazeme ili idiome, prema engleskome *idioms*, rječnik navodi da su to fraze kojima je značenje teško ili nemoguće shvatiti promatrajući značenje svake sastavnice pojedinačno, što odgovara hrvatskoj definiciji frazema koja je već spomenuta u radu. Nadalje, Dunja Zoričić (2015) objašnjava kako engleska lingvistika razlikuje frazalne glagole kao spojeve riječi u kojima je prilog ili prijedlog dopuna glagol i idiome ili fraze koji su strukturom odgovaraju hrvatskim frazemima. Tumači kako je glavna razlika između frazalnih glagola i idioma ili fraza, iako su srodni po konotativnosti i ekspresivnosti, jest ta da frazalni glagoli mogu biti dijelom strukture idioma ili fraza dok obrnut slučaj nije mogu. Uzimajući navedeno u obzir rad nije svrstao frazalne glagole *to spread around* i *to grapple with* u frazeme.

Nadalje, kao par frazema koji se značenjski i strukturno podudaraju naveden je par *ostaviti/ ostavljati traga (traga) (na (u) komu, na (u) čemu): to make an impression on/ upon somebody*. Ovaj par frazema leksički se potpuno podudara dijeleći zajedničko semantičko polje ostavljanja snažnoga utiska na nekoga kao i strukturno pri čemu je glagol glavna sastavnica u oba izraza, no engleski parnjak primjer je kolokacije koja pripada frazeologiji u širem smislu koju definira Željka Fink-Arsovski navodeći *jaje na oko* kao jedan od mogućih primjera kolokacija. Svi frazemske parovi koji se značenjski podudaraju, ali strukturno nisu podudarni čine prijevodne ekvivalente jer u oba jezika pokrivaju jednako ili slično semantičko polje. Zanimljiva je upotreba frazema u originlnim verzijama *to and fro*. Proučavajući različite definicije frazema *to and fro* može ih se svesti na jednu koja glasi da *to and fro* označava kretanje ili gibanje naprijed- nazad te su hrvatski prevoditelji u pripovijestima „Crni mačak“ i „Pad kuće Usher“ frazem preveli služeći se trima različitim frazemske polusloženicama *gore-*

dolje, ovamo-onamo i amo-tamo. Sva tri hrvatska frazema imaju zajedničko temeljno značenje gibanja u različitim smjerovima, što bi moglo ukazati na to da hrvatski jezik sadržava nekoliko različitih izraza za isto značenje dok je engleski ekonomičniji te se za označavanje gibanja u različitim smjerovima služi jednim izrazom. Izraz *to and fro* uvjetno se može svrstati među frazeme jer tražeći značenje izraza može se naići na različitu vrstu riječi i značenja. Tako internetski rječnik „The Free Dictionary“ navodi izraz kao prilog, pa pridjev te naposljetku i kao imenicu u obliku *toing and froing*. Nadalje, rječnik za značenje izraza kao priloga nudi *back and forth*, a za značenje izraza kao pridjeva dva značenja *back and forth* i *here and there*.

Kada je riječ o drugoj skupini izraza, točnije o frazemima u hrvatskome prijevodu i nefrazemskome izrazu u originalnoj verziji, frazemi u hrvatskome prijevodu značenjski potpuno ili djelomično odgovaraju nefrazemskim izrazima. Tako su hrvatski prevoditelji zavisnu surečenicu „...*a light laughter at once pervaded the assembly...*“ preveli glagolskom frazemskom sintagmom *prasnuti (udariti) u smijeh*, pri čemu rečenica i hrvatski frazem imaju djelomično podudarno značenje te bi se surečenicu moglo prevesti izrazom *smijeh prosuo se ili proširio prostorijom* da bi značenja bila to podudarnija, pri čemu valja uzeti u obzir stilske i kontekstne varijacije.

Zanimljiv je par izraza *u cvijetu mladosti: in the maturity of youth* koji su analizirani kao hrvatski frazem i engleski nefrazemski izraz. Da bi engleski izraz *in the maturity of youth* bio okarakteriziran kao kolokacija ili barem kao fraza *in the maturity* valja zamijeniti izrazom *bloom*. Tako brojni internetski engleski rječnici poput „The Free Dicionary“ navode *bloom of youth* kao frazu ili kolokaciju koju se može svrstati u frazeologiju u širem smislu. *In the maturity of youth* u kontekstu originalne verzije pripovijesti „Pad kuće Usher“ predstavlja

slobodnu svezu riječi, odnosno pišćev izbor sintagmatskih i paradigmatskih odnosa.

Budući da od dvadeset i sedam parova izraza dvanaest parova čine frazemi i u hrvatskome prijevodu i originalnoj verziji, diplomski rad opovrgnuo je početnu hipotezu da u originalnoj verziji neće biti ni frazema ni slobodne sveze riječi koja bi strukturno i značenjski odgovarala hrvatskim frazemima. Bez obzira na to je li riječ o frazemu ili nefrazemskome izrazu, izrazi u objema verzijama potpuno ili djelomično značenjski odgovaraju čineći prijevodne ekvivalente.

Ovo otkriće dovodi do toga da unatoč tomu što nisu bili u izravnome jezičnome dodiru, engleski i hrvatski jezik dijele određene jezične sličnosti jer svi jezici dijele jezične podudarnosti kao posljedicu poligeneze⁵.

Kao što je rečeno u poglavlju Podrijetlo frazema, Turk (1994) navodi pet skupina frazema koji se javljaju u mnogim europskim jezicima: frazemi biblijskoga podrijetla i uopće kršćanskog karaktera, općeuropski frazemi motivirani mitološkom ličnošću, povijesnom ličnošću ili događajem, izreke poznatih ličnosti s univerzalnom i u određenim okolnostima primjenjivom porukom, frazemi s općim značenjem koji su potvrđeni u europskim jezicima, ali ishodište im nije utvrđeno i frazemi vezani uz politiku i ekonomiju te je poznato iz kojeg su jezika poizašli, a često i njihov tvorac. Uključivanjem ostalih pripovijesti u rad može se dobiti uvid u to pripadaju li engleski i hrvatski frazemi frazemima s općim značenjem koji su potvrđeni u europskim jezicima pri čemu bi bilo poželjno uključiti i ostale prijevode zbirke poput talijanskoga ili njemačkoga.

⁵Rečenica je preuzeta iz rada „Tipologija jezičnog kalka“ Žarka Muljačića na str. 15- 16.

8. ZAKLJUČAK

Ovaj diplomski rad nastavak je završnog rada „Frazemi u hrvatskome prijevodu zbirke „Crni mačak i druge priče“ Edgara Allana Poea“ u kojemu je provedena strukturna analiza frazema hrvatskoga prijevoda. Radom se htjelo utvrditi koliko se frazemski i nefrazemski izrazi u engleskoj verziji strukturno i značenjski podudaraju s hrvatskim frazemima. Tako je postavljena hipoteza da se u originalnoj verziji na mjestu hrvatskoga frazema neće nalaziti frazemski ili nefrazemski izraz koji bi strukturno i značenjski odgovarao hrvatskome izrazu zbog činjenice da hrvatski i engleski jezik nisu bili u izravnome jezičnome dodiru. Ipak, rad je kontrastivnom analizom dvadeset i sedam frazemskih i nefrazemskih parova utvrdio kako je u trima pripovijestima dvanaest parova frazema koji se značenjski potpuno podudaraju pri čemu se strukturno djelomično podudaraju. Petnaest parova izraza čine frazem u hrvatskome prijevodu i nefrazem u originalnoj verziji pri čemu se izrazi značenjski potpuno ili djelomično podudaraju. Rezultati ukazuju na to kako između engleskoga i hrvatskoga jezika, naizgled potpuno različitih i udaljenih jezika, postoje određene jezične sličnosti jer svi jezici dijele jezične univerzalije. Ipak, da bi rezultati bili što vjerodostojniji, potrebno je uključiti hrvatske prijevode svih jedanaest pripovjedaka i njihovih originalnih verzija jer je diplomski rad proveden na uzorku od samo dvadeset i osam frazema. Valja napomenuti kako pri kontrastivnoj analizi dviju verzija treba voditi računa o kojemu izdanju originalnih verzija je riječ i tko je autor hrvatskoga prijevoda jer različita izdanja i različiti prevoditelji vjerojatno će ponuditi različite strukture u kojima možda uopće neće biti frazema ili izraza koji bi se strukturno ili značenjski podudarali.

Ovaj diplomski rad nudi ideje za moguće daljnje istraživanje u kojemu bi se moglo krenuti od pretpostavke da hrvatski i engleski frazemi pripadaju skupini općih frazema koji su prisutni u europskim jezicima. Da bi se provelo takvo istraživanje, potrebno je uključiti sve Poeove pripovijesti te ostale prijevode poput njemačkoga ili talijanskoga.

9. SAŽETAK

U ovome diplomskome radu provedena je kontrastivna analiza frazema u hrvatskome prijevodu triju pripovijesti Edgara Allana Poea „Crni mačak“, „Pad kuće Usher“ i „Krabulja crvene smrti“ i u njihovoj originalnoj verziji nastaloj na engleskome jeziku. Rad je krenuo od činjenice da engleski i hrvatski jezik nisu bili u izravnome jezičnome dodiru, stoga je postavljena hipoteza da se u originalnoj verziji neće nalaziti frazemski izrazi koji bi leksički i strukturno odgovarali hrvatskim frazemima. Analiza je provedena na dvadeset i sedam parova frazemskih i nefrazemskih izraza te su rezultati rada opovrgnuli hipotezu pokazavši kako je dvanaest parova frazema u hrvatskome prijevodu i originalnoj verziji koji se značenjski potpuno podudaraju, a strukturno djelomično. Preostalih dvanaest parova odnosi se na frazem u hrvatskome prijevodu i nefrazem u originalnoj verziji pri čemu se svi izrazi djelomično ili potpuno značenjski podudaraju. Takvi rezultati rada upućuju na to kako engleski i hrvatski jezik ipak dijele određene jezične značajke. Svi jezici imaju tzv. jezične univerzalije kao iskustveni odgovor na izvanjezičnu stvarnost i jezične podudarnosti kao posljedicu poligeneze. Pod tim se misli na neovisni paralelni razvoj tvorbeno, strukturno i semantički podudarnih struktura u više jezika (Muljačić 1968:15–16).

Ključne riječi: Edgar Allan Poe, frazem, kontrastivna analiza, jezici u kontaktu

10. SUMMARY

This master's thesis deals with the contrastive analysis of idioms found in the Croatian translation of three Edgar Allan Poe's tales 'The Black Cat', 'The Fall of the House of Usher' and 'The Masque of the Red Death' and the idioms found in their original versions written in English. The thesis took into consideration the fact that Croatian has never been in direct contact with English as opposed to German and Italian to set up the following hypothesis: the original versions of the tales do not comprise idiomatic phrases that correspond lexically and structurally to the Croatian idioms. 27 pairs of idiomatic and nonidiomatic phrases were included in the analysis. The results have shown there are 12 pairs of idioms found in the Croatian translation and the original versions of the tales that carry the same meaning and are structurally similar, thus going against the hypothesis. 15 pairs are comprised of Croatian idioms and English nonidiomatic phrases that carry the same or similar meaning. Such results indicate that Croatian and English share certain linguistic features to some extent due language universals that serve as an experiential response to extralinguistic reality and linguistic coincidences as a result of polygenesis, which refers to the independent and parallel development of structurally and semantically similar expressions in different languages (Muljačić 1968:15–16).

Key words: Edgar Allan Poe, the idiom, the contrastive analysis, languages in contact

11. IZVORI I LITERATURA

Izvori:

1. Edgar Allan Poe. 2007. *Crni mačak i druge priče*, Mozaik knjiga. Zagreb.
2. Edgar Allan Poe. The Black Cat dostupno na
https://www.ibiblio.org/ebooks/Poe/Black_Cat.pdf
3. Edgar Allan Poe. The Fall of the House of Usher dostupno na
<https://www.ibiblio.org/ebooks/Poe/Usher.pdf>
4. Edgar Allan Poe. The Masque of the Red Death dostupno na
https://www.ibiblio.org/ebooks/Poe/Red_Death.pdf

Literatura:

1. Brala-Vukanović, Marija. 2013. *Perspectives of Meaning: An Introduction to Philosophical, Lexical and Cognitive Semantics*. Filozofski fakultet u Rijeci. Rijeka.
2. Collins Dictionary: Definition, Thesaurus and Translations dostupno na
<https://www.collinsdictionary.com/>
3. Fink-Arsovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. FF press. Zagreb.
4. Idioms-definition of Idioms by the Free Dictionary dostupno na
<https://www.thefreedictionary.com/Idioms>

5. Košutić-Brozović, Nevenka. 1990. Čitanka iz stranih književnosti 2. Školska knjiga. Zagreb.
6. Macmillian Dictionary: Free English Dictionary and Thesaurus dostupno na <https://www.macmillandictionary.com/>
7. McCarthy, Michael, O' Dell Felicity. 2002. English Idioms in Use. Cambridge University Press. Cambridge.
8. Menac, Antica. 2007. Hrvatska frazeologija. Knjigra. Zagreb.
9. Menac, Antica; Fink-Arsovski, Željka; Venturin, Radomir. 2014. Hrvatski frazeološki rječnik. Naklada Ljevak. Zagreb.
10. Mihaljević, Milica; Kovačević, Barbara. 2006. Frazemi kroz funkcionalne stilove. Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. Hrvatsko filološko društvo. God. 53., BR.1., 1.-40.
11. Muljačić, Žarko, 1968. Tipologija jezičnog kalka. *Radovi*. Razdio filoloških znanosti, Zadar, VII., 5-19.
12. Oxford Advanced Learner's Dictionary 2010. (ur. Joanna Turnbull), London: Oxford University Press.
13. Turk, Marija. 2013. Jezično kalkiranje u teoriji i praksi: Prilog lingvistici jezičnih dodira. Hrvatska sveučilišna naklada. Filozofski Fakultet Sveučilišta u Rijeci. Zagreb.
14. Turk, Marija. 1994. Naznake o podrijetlu frazema. *Fluminensia* 1/2. 37- 47.
15. Zoričić, Dunja. 2015. Kontrastivna analiza hrvatskih i engleskih frazema s onimskom sastavnicom. Filozofski Fakultet Sveučilišta u Rijeci: Odsjek za kroatistiku.

